

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до фольклорної практики
з дисципліни «Усна народна творчість»
(для здобувачів вищої освіти 1 курсу денної форми навчання.
Спеціальність «014.01»)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри української
філології та журналістики
Протокол № 7 від 26.02. 2021р.

Северодонецьк 2021

УДК 398(075.8)

Методичні рекомендації до фольклорної практики з дисципліни «Усна народна творчість» (для здобувачів вищої освіти 1 курсу денної форми навчання. Спеціальність «014.01»): (Електронне видання) /Уклад.: О.О. Пустоварова. – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2021. – 23с.

У методичному виданні подано матеріал, що містить рекомендації та настанови з підготовки, проходження та оформлення результатів фольклорної практики, мету, структуру практики; про методи збирання та обробки фольклорного матеріалу, питальник з програми практики, зразки записування та системного аналізу фольклорних текстів, уміщено список літератури (основної і додаткової).

Для здобувачів вищої освіти 1 курсу денної форми навчання.
Спеціальність «014.01»

Укладач:

О.О. Пустоварова,ст. викл.

Відповідальний за

випуск:

Г.П. Бондаренко, зав. каф.,доцент, к.пед.н.

Рецензент:

Г. Бондаренко, зав.каф., доц., к.пед.н.

ВСТУП

Фольклорна практика покликана розширювати уявлення майбутніх словесників про роль фольклору в житті народу, формувати вміння доцільно користуватися фольклорним мовленням, розуміти його естетичне забарвлення.

Головною метою фольклорної практики є комплексне обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного району. Збір та систематизація регіонального фольклору, розвиток комунікативних навичок студентів. Студенти здійснюють записи уснопоетичних творів, закріплюють та практично застосовують теоретичні знання, отримані в теоретичному курсі з різних дисциплін філологічного циклу, насамперед “Усна народна творчість”,

Таким чином, учасники практики виконують важливе наукове завдання: накопичують матеріал для дослідження процесів, що визначають еволюцію сучасного українського фольклору.

Під час практики відбувається актуалізація знань, набутих при вивченні курсу “Усна народна творчість”, розширюється уявлення майбутніх словесників про роль фольклору в житті народу, про динаміку розвитку мистецтва слова. Щоденне спілкування з різними категоріями населення допомагає виховному розвитку майбутніх педагогів.

Завдання практики:

- з'ясувати час та характер заселення місцевості, у якій проводиться запис, характер міграції населення;
- виявити основні регіональні типи первинно завезеної фольклорної традиції та характер її подальшої трансформації;
- зафіксувати фольклорні твори у живому побутуванні, опитавши 15-20 носіїв різного віку;
- знайти найбільш талановитих та відомих у цій місцевості носіїв фольклорної традиції та зафіксувати їх фольклорний репертуар;
- проаналізувати характер та основні локальні форми трансмісії фольклорної традиції;
- проаналізувати характер поширення постфольклорних явищ (якщо такі виявляться у досліджуваному локусі).

В процесі проведення практики студент повинен знати:

- теорію фольклору;
- основні фольклорні жанри, їх жанроутворюючі ознаки та поетику;
- основні ознаки фольклорних, пост фольклорних та фольклоризованих творів;
- історію формування регіонального фольклорного матеріалу.

Під час навчально-наукових набувається дослідницький досвід, необхідний для підготовки до інноваційної педагогічної діяльності. Навчальні практики вважаються етапами особистісного формування майбутнього фахівця, розвитку його загальної і професійної культури; перебування в навчальних експедиціях створює можливості для самоактуалізації та різностороннього прояву індивідуальності. Позитивним наслідком практики є поява у студента-філолога нового бачення майбутнього фаху, що характеризується зміцнілою впевненістю у правильності вибору професії, потребою в удосконаленні професійної компетенції.

Успішне проведення практики залежить від її організації, методики збирання і оформлення фольклорного матеріалу. Студенти-практиканти повинні знати:

- хто збирав або збирає нині в обраній ними місцевості фольклорний матеріал;
- чи є в даній місцевості музеї фольклорної творчості;
- чи відбуваються обрядові свята, конкурси збирачів фольклору;
- чи існують масові форми пропаганди фольклорного мистецтва (фольклорно-етнографічні концерти, огляди-конкурси фольклорних колективів, окремих виконавців, районні і міжрайонні фольклорні свята, фестивалі народної пісні і танцю);
- чи є в даній місцевості учасники районних, обласних, республіканських конкурсів фольклорних колективів;

Записуючи фольклорний твір, студенти-філологи повинні зосередити увагу на словесному тексті. При цьому бажано використовувати технічні засоби (магнітофон, фотоапарат, відеокамеру).

Збирання матеріалу

У перший день практикант відвідує сільраду конкретного населеного пункту, знайомиться із сучасними чи колишніми учасниками художньої самодіяльності. Слід також з'ясувати прізвища, імена, по батькові знавців фольклорних творів різних жанрів, розпитати жителів про односельців, які вміють і люблять співати, знають багато загадок, приказок і прислів'їв, часто використовують їх у мові, вважаються майстрами цікавої оповіді.

Опрацювання матеріалу

Зібрані під час практики тексти переписуються в загальний зошит – щоденник. Кожен текст незалежно від розміру має свій порядковий номер. Відкриває зошит історико-етнографічний нарис. У ньому характеризується населений пункт, де відбувалась практика. Подається коротка історія села

(міста), опис його географічного становища, сучасного розвитку економіки і культури, відомостей про мешканців.

Наступна сторінка – матеріал, присвячений інформаторам. Дуже важливо, щоб це були постійні мешканці населеного пункту. Розповідь може йти як про них, так і від їх імені. Бажано мати фотографії інформаторів, що може полегшити сприймання фольклорного твору.

Фольклорний матеріал, зібраний під час практики, варто згрупувати за жанрами. На початку кожного розділу вміщується розповідь про виконавця, потім переписуються почуті від нього твори. Завершують розділ коментарі та примітки до текстів.

Орієнтовна послідовність запису творів:

1. Календарно-обрядові пісні:
 - а) величальні (колядки, щедрівки, посипалки);
 - б) веснянки;
 - в) русальні;
 - г) купальські;
 - д) петрівочні;
 - е) жнивні (зажинкові, власне жнивні, обжинкові).
2. Родинно-обрядові пісні:
 - а) весільні;
 - б) голосіння.
3. Замовляння.
4. Ліричні пісні:
 - а) соціально-побутові (козацькі, чумацькі, рекрутські та солдатські, бурлацько-наймитські, заробітчанські);
 - б) родинно-побутові пісні (про кохання, про жіночу долю, гумористичні та сатиричні, колискові).
5. Думи та історичні пісні.
6. Казки:
 - а) про тварин;

- б) чарівні;
 - в) соціально-побутові.
7. Легенди та перекази.
 8. Анекдоти.
 9. Балади.
 10. Коломийки та частівки.
 11. Малі фольклорні жанри:
 - а) загадки;
 - б) прислів'я та приказки;
 - в) скоромовки;
 - г) забавлянки;
 - д) лічилки.
 12. Народна драма.

У коментарях та примітках наводяться відомості про умови та обставини, в яких виконуються тексти, змальовуються обряди, ритуальні дії, з якими пов'язані твори, пояснюються діалектизми та рідковживані слова. Все, що говоритиме виконавець про твір, варто навести в цій частині.

Висновки, що мають включати матеріали про те:

1. Які фольклорні жанри продуктивні, а які - ні на досліджуваній території (у локусі проведення фольклорної практики); довести матеріалами практики та висловлюваннями тих, від кого проводилися записи.
2. Чи збереглися у досліджуваній території традиційні обряди (календарні, родинні) та супроводжуючий фольклор. Форма їх побутування (автентична, ігрова);
3. Як побутує на досліджуваних теренах казка, охарактеризувати основні форми її трансмісії.
4. Охарактеризувати способи побутування та трансмісії неказкової прози, основні тематичні групи легенд, переказів, усних оповідань, бувальщин. Відзначити місцеві мотиви та персонажі.

5. Чи побутують у досліджуваному локусі історичні пісні. Які та чому збереглися. Хто їх виконує. Як вони пов'язані з місцевою/регіональною історією.

6. Ким, коли і як виконуються паремії. Паремії яких жанрів та тематичних груп поширені і в яких вікових групах.

7. Коли, ким і які народні ліричні пісні виконуються. Чи виконує їх молодь. Наскільки поширені пісні літературного походження.

8. В яких ситуаціях, ким і коли виконуються частівки.

9. Наскільки поширені постфольклорні явища. Які тематичні групи анекдоту поширені. Як транслюються.

10. Люди яких вікових категорій є основними носіями фольклорної традиції та постфольклорного репертуару;

11. Які форми фольклорної трансмісії фольклорного матеріалу характерні для досліджуваної території;

12. Який вплив мають книжки, шкільні програми, засоби масової інформації та аудіовізуальні засоби трансмісії фольклору на характер формування та трансмісії фольклорного репертуару у даній місцевості; охарактеризувати характер впливу та навести приклади із посиланням на інформацію носіїв та конкретні записи;

13. Чи спостерігається взаємна рецепція фольклорного репертуару або окремих елементів поезики у місцях спільного проживання представників різних етносів. Охарактеризувати способи рецепції та навести конкретні приклади.

Записи фольклорних текстів подаються як репертуар певної людини, отже, спочатку паспорт виконавця, потім всі записані від нього твори із відповідною паспортизацією.

За програмою практики щоденник містить записи від 15-20 осіб - носіїв фольклору.

Додаток до звіту – аудіо або відео касети, дискети або диски.

Орієнтовні питання для роботи з носіями пісенного репертуару

1. Які пісні найчастіше виконуються у даній місцевості?
2. Звідки відомі ці твори?
3. Хто їх виконує?
6. Від кого й коли засвоював пісні інформант?
7. Як часто їх виконує?
8. Чи потребує виконання слухача?
9. Які пісні передають почуття, а які – історичні відомості або обрядовий (ритуальний) досвід?
10. Чи збереглися в селищі традиції виконання пісень під час календарних обрядових дій?
11. Чи виконуються колядки, щедрівки, Маланки, веснянки, петрівочні пісні, купальські, жнивні тощо ?
13. Ким, як і для чого виконуються вони тепер?
14. Чи співають молодь та підлітки ті обрядові твори, що виконувалися в селищі раніше?
15. Коли, на погляд інформанта, почала порушуватися традиція?
16. Які пісні виконуються під час весілля?
18. Хто і з якою метою виконував ці пісні раніше?
19. Чи виконуються вони зараз? Ким і коли?
20. Чи переймає молодь обрядові традиції, що були раніше поширені в цій місцевості, чи цікавиться ними?
21. Чи виконуються народні пісні на проводах хлопця в армію?
22. Хто і як виконував їх раніше?
25. Чи взагалі зберігся обряд проведів до армії?
26. Які пісні співали раніше під час вечорниць?
28. У яких ситуаціях і з ким співає зараз?

30. Чи співає ці пісні сучасна молодь?
31. Чи чув він ці, відомі йому з родинного або локального репертуару, твори к програмах радіо- чи телебачення?
32. Чи так вони виконувалися, як у їх селищі?
34. Про що та які пісні найчастіше співали дівчата?
35. Про що та які пісні переважно співали хлопці?
36. Про що, в яких ситуаціях традиційно співали люди середнього та старшого віку?
37. Чи переймає ці твори сучасна молоді?
38. Чи всі пісні можна виконувати хором або колективом?
39. Які пісні виконуються і зараз з подругами (друзями) – однолітками?
40. Які народні пісні виконуються з дітьми?
41. Чи існувала в родині традиція виконання колискових пісень? Які колискові пісні пам'ятаєте з дитинства або засвоїли від своїх старших родичів?
42. Чи співають колискові пісні діти та онуки власним дітям? Які? Чи є серед них ті, що запозичені в родині?
43. Чи чули знайомі ліричні або колискові пісні у трансляції засобів масової інформації? Чи подібні вони до тих, що виконуються у вашій родині?
44. Як часто і в яких ситуаціях виконувалися частівки? Які частівки пам'ятаєте з часів молодості? Які і від кого засвоїли або склали пізніше? Які частівки виконуються зараз? Ким? В яких ситуаціях?
45. Чи поширені у місцевості пісні про минулі події? Якої доби стосуються ці пісні? Хто їх складав та виконував? Чи існують пісні або частівки про сучасність? Хто і як їх складає?

Орієнтований опитувальник

для роботи з носіями традиційного фольклору

(неказкова проза)

1. Що розповідали старі люди про те, як творилося небо, зорі, сонце та т. ін.?
2. Що розказували про походження грому, блискавки, вітру, дощу та т. ін.?
3. Чи є в місцевості якісь прикмети щодо змін в природі? Чи можна впливати на засуху, сильні зливи, морози тощо? Якими засобами?
4. Що розповідали старі люди про творення окремих місцевостей, рік, островів, рівчаків та т. ін.? Як коли і ким творилися рослини, тварини?
5. Чи відомі якісь оповідання або повір'я про нечисту силу? Де і як вона живе або ховається? Як ставиться до людей? Чи можна з нею спілкуватися? Чи можна її перемогти і як?
6. Що пам'ятаєте про минуле місцевості, у якій проживаєте?
7. Що розповідали про цю місцевість представники старших поколінь?
8. Коли і ким був заснований населений пункт?
9. Звідки походить його назва?
10. Коли, ким і як творилася місцевість поряд з населеним пунктом?
11. Що було в цій місцевості до виникнення тут поселень?
12. Які легенди або перекази чули про них?
13. Які фольклорні відомості є про заселення краю? Звідки і як велося переселення? Чи пам'ятають про нього?
14. Чи існують якісь оповідання, легенди або перекази про ті місцевості, звідки велося переселення та про те, як і чому воно відбувалося?
15. Чи існують родинні перекази про походження прізвища?
16. Чи існують легенди або перекази про цікаві події, що відбувалися в цьому населеному пункті або в родині опитуваного ?
17. Що пам'ятають про діяльність різних армій?
18. Що збереглося в народній пам'яті про колективізацію?
19. Чи забирали у селян хліб або худобу?
20. Чи було розкуркулювання? Що про це пам'ятають в селі?

21. Чи пам'ятають або щось чули про голодомор? Що відбувалося тоді у вашому населеному пункті або там, де інформант колись жив чи жили його батьки або родичі?
22. Чи розповідали і як часто раніше про громадянську війну, колективізацію, голодомор?
23. Які цікаві події відбувалися в населеному пункті за часів життя оповідача? Як часто і за яких обставин про них згадують?
24. Які цікаві люди жили або живуть у населеному пункті? Чим вони цікаві?
25. Які події свого життя вважає найбільш вражаючими? Чому?
26. Чи виконуються або виконувалися пісні про історичні події?
27. Що це за пісні, про кого?
28. Як часто і за яких обставин вони виконуються?
29. Чи є такі пісні, зміст яких перегукується із змістом переказів?
30. Чи супроводжується їх виконання прозовим коментарем?
31. Хто частіше розповідає та співає про історичні події: чоловіки або жінки?

Питальник фольклорної практики

Календарно-обрядова поезія

1. Як відзначалися у давнину святки у вашій місцевості? Запишіть розповідь.
2. Як проходив с-вятвечір? Які обряди пов'язувалися з ним? Що говорилося при цьому?
3. У які дні прийнято було колядувати, в які щедрувати? Який був склад групи колядників (кількість, вік, стать)? Як розподілялися обов'язки між ними: чи був "береза", "міхоноша"? Чи були серед колядників ряжені? Чи не виконували вони якихось сценок? Що носили з собою колядники?

4. Де виконувалися величальні пісні (під вікнами, в приміщенні)? Співалася одна пісня для всіх членів сім'ї чи колядки адресувалися персонально господареві, господині, парубкові, дівчині? Записати їх тексти.

5. Якими формами колядники дякували за обдарування? Які формули погроз на випадок поганого обдарування були відомі?

6. Чи практикується колядування та щедрування зараз? Як воно відбувається? Чи виконуються сучасні щедрівки?

7. Чи відомий у вашій місцевості звичай засівання (посипання)? Які пісні виконували посипальники? Що примовляли при засіванні?

8. Чи відбувалися на Новий рік дівочі ворожіння? Як і про що ворожили дівчата?

9. Коли зустрічали весну і які при цьому виконувалися обряди, весняні ігри, танці; як закликали весну; які пісні співали, зустрічаючи весну, хто їх співав?

10. На який час припадало свято русалії; які обряди і пісні виконувалися на „русальний тиждень (Великдень)”, з якими віруваннями вони пов'язані?

11. Яке було уявлення про русалок? Кого вважали русалками, де вони жили, в які стосунки вступали з людьми? Як проводили русалок, якими піснями?

12. Як відзначали в селі ніч на Івана Купала? Хто брав участь у цьому святі? Які обряди і повір'я пов'язані з ним (збирання лікарських рослин, прикрашання дерева, запалювання вогнища, стрибання через вогонь, купання у водоймищі, ворожіння)?

13. Які ігри, хороводи, розваги, пісні виконувалися на свято Купала?

14. Як виготовляли Марену, Купала? Чи відзначається свято Івана Купала в наш час?

15. Чи виконували обряди, пов'язані зі святом Петра і Павла, які пісні виконувалися при цьому?

16. Які обряди і пісні виконувалися перед початком і наприкінці жнив?

17. Які відбувалися обряди вшанування першого і останнього снопа, „завивання бороди”, плетення вінка і вітання господаря? Які пісні супроводжували ці обрядові дії, хто їх співав?

Родинно-обрядова поезія

1. Важливі події родинного життя супроводжувалися обрядами (родини, хрестини, пострижини, одруження і т.д.). Чи співалися при цьому пісні? Кому вони призначалися?

2. Що співають у вас в родині? У чому педагогічне значення цих пісень?

3. Як проходив весільний обряд у даній місцевості, з яких частин складався? Як довго тривало весілля?

4. Як проходило сватання, кого кликали в старости, чи використовували старости в розмові алегоричні прийоми ловлі куниці, купівлі-продажу телички, ягниці?

5. Якими словами батьки благословляли молодих? Чи співали на сватанні пісень?

6. Як відбувався обряд заручин? Які пісні при цьому співалися?

7. Які пісні виконували коровайниці, випікаючи весільний хліб; про що співали, плетучи вінок і завиваючи „гільце”?

8. Як запрошували молоді гостей на весілля? Чи співалися при цьому пісні? Які саме?

9. Як проводилося розчісування коси перед весіллям та дівич-вечір? Записати пов'язані з цим обрядом пісні.

10. Як називалися учасники весілля з боку молодого й молодої (бояри, дружки, світилки, старости тощо), в чому полягали їх функції?

11. Чи були серед весільних пісень сумні, жартівливі, сатиричні? Хто їх співав і коли?

12. Чи співалися пісні у понеділок, які саме? Які обряди справляли у цей день?

13. У яку пору найчастіше відбуваються весілля? Яке ставлення до традиційних обрядів сьогодні молоді, середнього і старшого покоління?

14. Які обрядові дії супроводжували похорони; з якою метою і в якій послідовності вони виконувались?

15. Чи зустрічається звичай голосити на похоронах, коли і хто голосить, від кого вчилися голосити? Які голосіння поширені у вашій місцевості?

16. Чи голосять при відвідуванні могил родичів у поминальні дні?

Замовляння

1. Як і коли виконувалися замовляння, хто їх виконував; чи існував зв'язок між замовляннями і календарними та родинними обрядами?

2. Які існували господарські, родинно-побутові, суспільно-громадські, лікувальні замовляння?

3. Які замовляння, на думку виконавців, були шкідливими, а які корисними?

4. Чи були в даній місцевості люди, що виконували замовляння, як їх називали (знахарі, шамани, чаклуни, шептухи)?

5. Чи користуються замовляннями зараз? Яке ставлення до них?

Ліричні пісні

1. Як розуміють виконавці жанрову суть ліричної пісні, її своєрідність?

2. Які види суспільно-побутових (чумацькі, рекрутські та солдатські, наймитські) і родинно-побутових пісень (про кохання, про жіночу долю) поширені в селі?

3. Чи є загально визнані виконавці ліричних пісень?

4. Які ліричні пісні літературного походження знають і люблять виконавці?

5. Яка сфера поширення та призначення сатиричних і жартівливих пісень? Записати тексти цих пісень.

Думи та історичні пісні

1. Чи є в селі люди, котрі пам'ятають думи або їх уривки, знають, як виконуються ці твори?

2. Чи перебували в цій місцевості кобзарі, бандуристи, лірники? Які пісні вони виконували?

3. Які умови сприяли збереженню дум у даній місцевості, а які, навпаки, послужили їх зникненню?

4. Які історичні пісні співали й співають у цій місцевості?

5. Як виконавці пояснюють суть історичних подій, на яких ґрунтуються пісні; що знають про героїв пісень?

6. Як сприяє школа популяризації цих творів?

Казки

1. Яка мета казки?

2. Які місцеві родинно-побутові казки вам відомі?

3. Чи популярні казки у цій місцевості зараз?

4. Чи створюються нові казки? Хто їх автори?

5. Яким є репертуар казок про тварин одного казкаря? Хто частіше розповідає такі казки чоловіки чи жінки?

6. Як вік слухачів (дошкільнята, школярі, дорослі) впливає на репертуар казкаря?

7. Чи існують ще в цьому селі чарівні казки про тридев'яте царство, живу й мертву воду, боротьбу з багатоголовими зміями, царівну-жабу й жениха-вужа і т.д.? Хто і для кого їх розповідає? Як оцінюються оповідачами функції цих казок і причини їх відмирання?

8. Як поповнювався раніше репертуар казкарів? Чи є казки про Хлопчика-мізинчика, Інджи-бабу, королевича Марка, Діда-всевіда, про Плавунчика та ін.?

9. Чи побутують у селі казки-легенди (про Правду і Кривду, про Долю, Щастя; про те, як смерть була кумою та ін.)? Чи виділяють їх оповідачі в окрему групу?

10. Чи відомі оповідачеві казки про панів, розбійників, дурнів, про вірних і невірних дружин; про виховання лінивих, язикатих, впертих та ін. соціально-побутові казки?

Легенди та перекази

1. Які легенди та перекази побутують у цій місцевості? З якого приводу вони розповідалися?

2. Які є легенди про походження цього села, його назви, назв місцевих річок, лісів, гір, ярів тощо? Як ці легенди пов'язані з історією краю?

3. Чи існують у вашій місцевості легенди про родинні і сімейні реліквії?

4. Які демонологічні легенди відомі оповідачеві? Які демонічні істоти найчастіше є героями цих легенд?

5. Які легенди про релігійні свята побутують у селі?

6. Чи відомі легенди про походження всесвіту, землі, небесних світил?

7. Чи відомі у вашій місцевості антропоморфічні легенди про духів лісу, поля, дерев, лісовиків, болотяників; про сонце, місяць, вітер і дощ?

8. Чи відомі оповідачеві зооморфічні легенди про перетворення людини в тварину (про вовкулаків, гадюк та ін.)?

9. Чи відомі легенди про однооких чи чотириоких істот-потвор?

10. Які етіологічні легенди (про походження грому, блискавки, гір, окремі види рослин, тварин і птахів) знає оповідач?

11. Які апокрифічні (про створення світу, Бога, Адама і Єву, чорта й святих...) та історичні легенди знає оповідач?

Анекдоти

1. Чи називають анекдоти в даній місцевості по-іншому: жарти, гуморески, усмішки і т.д.?
2. Де, в яких життєвих ситуаціях і з якою метою розповідаються анекдоти?
3. Які суспільно-побутові та родинно-побутові анекдоти побутують у даній місцевості? Чи зустрічається явище модернізації старих анекдотів?
4. Чим пояснити популярність деяких анекдотів, чи існують анекдоти (давні і нові) на місцеві теми?

Балади

1. Які балади родинно-побутового і соціально-побутового характеру відомі у вашому селі?
2. Чим пояснити популярність пісень-балад у народі?
3. Чи відомі балади про кровозмішання (інцест)?
4. Які балади про нещасливе кохання та нещасливе сімейне життя відомі в селі?
5. Чи відомі вам балади про чаклунство або жертвоприношення?
6. Чи виконуються у вашій місцевості балади про перетворення дівчини в тополю?

Частівки

1. Які короткі пісеньки відомі у вашій місцевості? Як їх називають?
2. Які родинно-побутові та соціально побутові частівки поширені у вашій місцевості?
3. Чи були і є у вашому селі виконавці частівок?
4. Коли і де виконуються ці частівки?
5. Чи виникають нові частівки? Яка їх ідейна спрямованість?

Малі фольклорні жанри

1. Про які предмети і явища існують загадки в даній місцевості?
2. Хто загадує загадки? Які види загадок знають виконавці?
3. Які загадки знають у родині?
5. Чи відомі виконавцям казки, календарно-обрядові пісні та інші жанри фольклору, що містять у собі загадки?
6. Чи використовувалися загадки на весіллі?
7. Чи творяться загадки у наш час? Які їх теми? Яка роль у цьому школи, книжок і т.д.?
8. Яку роль відводить народ прислів'ям та приказкам у житті? Які прислів'я та приказки втілюють народне ставлення до рідної землі, праці, науки й освіти?
9. Чи поширені жартівливі прислів'я та приказки, твори про носіїв вад?
10. Які у вашій місцевості існують прислів'я та приказки, пов'язані з родинним побутом, вихованням дітей? Розкрийте їх суть.
11. Чи зустрічаються у вашій місцевості забавлянки?
12. Які колискові пісні, забавлянки, пестушки, скоромовки виконували і виконують дорослі для дітей?
13. Які існують прозивалки: прозивалки-прізвиська, прозивалки портрети, прозивалки-діалоги, погрози у вашому селі?
14. Які вітання, побажання, звертання, порівняння для дітей і про дітей існують у вашій місцевості?
15. Які відомі лічилки? Чи зустрічаються незрозумілі й викривлені слова в них? Як виконавці пояснюють ці слова?

Народна драма

1. Як виявляються драматичні елементи в місцевих народних іграх, обрядах, фольклорі?
2. Чи збереглися спогади про народний ляльковий театр (вертеп)? Яким був зміст вистав?

3. Як називали того, хто показував вистави в ляльковому театрі?

За результатами фольклорної практики студенти готують звіт, який містить тексти зібраних творів, укладені відповідно до жанрової класифікації; паспортизацію народних зразків та коментарі дослідників. Пропонуємо вам повноцінно використати час карантину для записів фольклорних творів. Адже саме зараз у вас з'явилася можливість поспілкуватися з близькими людьми, поговорити з ними про сокровенне, розпитати про минуле, дізнатися про важливе.

Фольклор живе, зазнаючи сучасних новацій, оскільки народ швидко реагує на історичні, суспільно-політичні, психологічні зміни. Звертаємо вашу увагу на цикли фольклорних творів, які сьогодні функціонують, зазнають трансформацій особливо активно: це анекдоти, афоризми, студентський фольклор та дитячий фольклор.

Слід врахувати необхідність паспортизації кожного твору, яка включає таку обов'язкову інформацію:

Прізвище, ім'я та по батькові виконавця (носія фольклору).

Рік і місце народження виконавця (носія фольклору).

Національність, освіта і фах виконавця.

Дата запису.

Місце запису.

Жанр твору.

Назва твору (якщо є).

Прізвище, ім'я та по батькові записувача, група.

Література:

1. Антонова М.В. Региональный компонент в преподавании курса „Русское устное народное творчество” в Орловском государственном университете // Образование и общество 2001. № 5(11) <http://www.education.recom.ru>
2. Бріцина О. Сучасні аспекти методики збирання народної прози // Народна творчість та етнографія. – 2003. – № 3. – С. 24 - 34.
3. Верховол Н. Українська фольклористика в Галичині кінця XVIII - поч. XIX ст. // Дукля. – 2004. – №3. – С.65 – 69.
4. Гнатюк В. Проблеми народнопісенної новотворчості в українській фольклористиці 19 – поч. 20 ст. // Народна творчість та етнографія. – 1994. – №5-6. – С. 3 – 10.
5. Губенко І. Народні пісні – національне багатство України і його збереження та популяризація // Народна творчість та етнографія. – 1998. – № 4. – С. 82-87.
6. Давидюк В.Ф. Фольклорно-краєзнавчі експедиції з школярами // Позакласна робота з літератури / Уклад. В.Я.Неділько. – К.: Рад шк., 1986. – С. 135 – 144.
7. Дей О.І. Сторінки з історії української фольклористики. – К.: Наук. думка, 1975.
8. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. – К.: Ред. часопису „Народознавство”, 2001.
9. Єрмоленко С., Мацько Л. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови // Дивослово. – 1994. – № 7. – С.33.
10. Жайворонок В. З чорнозему, любистку, з душі невмирущої // Урок української. – 2002. – № 5 - 6. – С.34.
11. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень // Мовознавство. – № 5. – 2001. – С. 48 - 63.
12. Жупанин С.І. Верховиночка. Література рідного краю: Навч. посібник: У 2-х книгах. – К.: Рута, 2003. – Кн.1.

13. Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України. Нариси й статті. – Львів, 2002.
14. Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник / За ред. Н.Й.Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. – 344 с.
15. Неділько В.Я. Концептуальні питання викладання літератури в середній школі // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 2. – С.26-32.
16. Оліфіренко В. Вивчення літератури рідного краю в школі: Посібник для вчителів і студентів. – Донецьк, 1996. – 94 с.
17. Скиба О. Шкільний етнографічно-фольклорний гурток // Українська література в загальноосвітній школі. – 1999. – № 1. – С.51 - 54.
18. Хланта І. До джерел: Фольклористичні статті. – Ужгород, 1994. – 237с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до фольклорної практики
з дисципліни «Усна народна творчість»
(для здобувачів вищої освіти 1 курсу денної форми навчання.
Спеціальність «014.01»)

У к л а д а ч :

О.О. Пустоварова

Редактор О.О. Пустоварова

Підписано до друку _____.

Формат 60x841/16. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. №. _____. Обл.- вид. арк. _____.

Тираж ____ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво

Східноукраїнського національного університету

імені Володимира Даля

Адреса видавництва: 93400, м. Сєверодонецьк, Луганська обл.,

пр. Центральний, 59-а.

Телефон: 8(06452) 4-03-42

E – mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com